

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՎՈՉ ԼՐԻՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՅԵՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ
5-ՐԴ, 6-ՐԴ ՅԵՎ 7-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

89199107)
Գ-87

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1 9 3 7

13 APR 2011

891.99(07)

Գ-87

ար

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՎՈՉ ԼՐԻՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՅԵՎ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ
5-ՐԴ, 6-ՐԴ ՅԵՎ 7-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՍԱՐ

ԾՐԱԳԻՐ

Վոչ լրիվ միջնակարգ յեվ միջնակարգ դպրոցների 5-րդ,
6-րդ յեվ 7-րդ դասարանների

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

Վոչ լրիվ միջնակարգ և միջնակարգ դպրոցների 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դասարանների գրականության ծրագրում ընդգրկված են հայ նոր և խորհրդային լավագույն գրողների ստեղծագործություններն, ինչպես նաև խորհրդային յեղբայրական Ժողովրդների գրականությունից և արեւմտա-յեվրոպական լավագույն գրողների ստեղծագործություններից նմուշներ, վորոնց ուսումնասիրության նպատակակետը պետք է հանդիսանա աշակերտությանը կոմունիզմի վորդով դաստիարակելու, գրական-գեղարվեստական ճաշակը զարգացնելու և կուլտուրական մտահորիզոնն ընդարձակելու գործը:

Այնուհետեւ՝ 5-րդ, 6-րդ և 7-րդ դասարանների ծրագրերը կազմվել են այն հաշվով, վոր լայն ու բազմակողմանի պատրաստություն տրվի աշակերտությանը՝ 8-րդ դասարանից սկսած հայ գրականության սիստեմատիկ պատմությունն անցնելու համար:

Ծրագրի մեջ յեղած հեղինակների գործերից ընտրություն կատարելիս միշտ ել հաշվի յե առնվել տվյալ դասարանի աշակերտության համար այդ գործերի մատչելիության հանգամանքը:

Ծրագրով տրված նյութերը հաջողությամբ մշակելու համար ուսուցիչները պետք է լավ տիրապետեն գրական-պատմական փաստերին և Մարքս-Լենինյան-Ստալինյան գրականագիտության հիմունքներին: Ներկա շրջանում, մեր դպրոցներում, գրականության դասավանդման հիմնական արատն է հանդիսանում վուլգար սոցիոլոգիզմը, վորը վոչ մի առնչություն չունի Մարքս-Լենինյան-Ստալինյան գրականագիտության հետ:

Վուլգար սոցիոլոգները գրական քննադատության ամենահիմնական խնդիրը համարում են այս կամ այն գրողի դասա-

կարգային դեմքի վորոշումը: Յեթե ասենք, վորոշեցինք, թե այսինչ գրողը վոր դասակարգի շահերի և գաղափարների արտահայտիչն է, գրանով նրանք սպառված են համարում իրենց ամբողջ աշխատանքը: Նրանք ամբողջովին անտես են առնում տվյալ յերկի գեղարվեստական արժանիքները, ռեալ կյանքի արտացոլումը և այլն:

Գրողի դասակարգային դեմքը վորոշելու ժամանակ վուլգար սոցիոլոգները ղեկավարվում են մի շարք միանգամայն անընդունելի սկզբունքներով. այսպես, որինակ՝ գրողի դասակարգային դեմքը վորոշելիս՝ նրանց համար վճռական նշանակություն ունի գրողի սոցիալական ծագումը և գրությունը: Յեթե վորեւե գրող իր սոցիալական ծագումով և գրությամբ պատկանում է բուրժուազիային կամ մանր բուրժուազիային, վուլգար սոցիոլոգների կարծիքով՝ այդ գրողը բացի բուրժուազիայի, կամ մանր բուրժուազիայի աշխարհայացքից իր գործերի մեջ ուրիշ վոչինչ չի կարող ներկայացնել:

Գրողի ստեղծագործական մեթոդը և առհասարակ գեղարվեստական յերկը ամբողջությամբ նույնացնելով այս կամ այն դասակարգի աշխարհայացքի հետ, վուլգար սոցիոլոգները դրանով կանգնում են անցյալի կոլտուրական ժառանգության վերաճշակման և ոգտագործման անհրաժեշտությունը ժխտելու հակալինիյան դիրքերի վրա:

Այս բոլորն, իհարկե, չի նշանակում, վոր ժխտելով վուլգար սոցիոլոգիզմը — պետք է առհասարակ հրաժարվել պարզաբանելուց, թե այս կամ այն գրողն իր ստեղծագործության մեջ ինչ դասակարգի յե համակրել: Ամեն մի գրող յեղել է իր դասակարգի գավակը և իր եպոխայի ծնունդը: Բայց գեղարվեստական ստեղծագործության մեջ արտահայտվում է նաև վորոշ պատկան իրադրություն: Այս է պատճառը, վոր, վորպես որենք, անցյալի բոլոր կլասիկ խոշոր գրողները հաճախ վեր են բարձրանում իրենց դասակարգի նյութական պրակտիկայի և աշխարհայացքի սահմաններից, վեր են բարձրանում իրենց եպոխայից և շոշափում են այնպիսի պրոբլեմներ, վորոնք ավելի լայն են, ավելի խորը, ավելի հարուստ և ավելի բազմակողմանի քան թե այն դասակարգի աշխարհայացքը, վորի հետ, վերջին հաշվով, կապվում է գրողը և հենց այս հանգամանքով է նախ և առաջ պայմանավորվում տվյալ գրողի ստեղծագործության գեղարվեստական արժեքը: Այս տեսակետից ցայտուն ապացույց կարող է հանդիսանալ՝ Հ. Թումանյանի ստեղծագործությունը:

«Մեծ արվեստագետները կենդանի յեն մեզ համար: Նրանց

աշխատանքն իղուր չի անցել — նրանց լավագույն ստեղծագործություններն արթնացրել են մտքերը և ոգնել են ժողովրդին առաջ շարժելու և գտնելու աղատության ճանապարհը: Կլասիկների ստեղծագործություններն իրենց կենդանի շնչով և մարդկային ջերմ սրտի բաբախունով կարող են ոգնել մեր յերիտասարդությանը հասկանալու վոչ միայն անցյալը, այլ և ներկան» («Պրավդա»):

Գրականության ամեն մի ուսուցիչ պետք է շատ լավ հասկանա կլասիկ գրականության տրված՝ այս սքանչելի գնահատականի եյությունը:

5-րդ գլխաբան

1. 5-րդ գլխաբանից սկսած աշակերտներին պետք է աստիճանաբար պատրաստել այնպես, վոր նրանք հետզհետե կարողանան իրենց առաջադրված գրական — գեղարվեստական յերկերը ճիշտ հասկանալու, վերլուծելու և գնահատելու ունակություններ ձեռք բերելու:

2. 5-րդ գլխաբանում ուսուցիչն աշակերտությանը պետք է ծանոթացնի հեղինակների պարզ կենսագրության հետ:

3. Աշակերտը պետք է կարողանա վորոշել կոնկրետ, առանձին ստեղծագործությունների թեման, և այն, թե ինչ է ուղում ասել հեղինակն այդ գրվածքով:

4. Այս գլխաբանում պետք է ընդհանուր գաղափար տրվի եպիկական և լիրիկական ժանրերի մասին, այնուհետեւ պետք է աշակերտությանը ծանոթություն տրվի եպիկական ժանրի մի քանի տեսակների, հատկապես առակի, հեքյաթի, հերոսական պոեմի և պատմվածքի մասին: Եպիկական ժանրի այս տեսակների ուսուցման ընթացքում համապատասխան որինակներ կարելի յե վերցնել ծրագրի ֆուկլորի բաժնում յեղած նյութերից և Թումանյանի ու Աղայանի ստեղծագործություններից:

5. Առակի և հեքյաթի կապակցությամբ պետք է բացատրվի թե ինչ բան է այլաբանությունը (ալեգորիա):

6. 5-րդ գլխաբանում պետք է գրավոր աշխատանքներ տրվեն կոնկրետ — առանձին գրվածքների բովանդակության շուրջը: Աշակերտը պետք է կարողանա ինչպես բանավոր՝ այնպես էլ գրավոր համառոտ՝ եյական գծերով վերարտադրել տվյալ գրվածքի բովանդակությունը:

ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Հակոբ Հակոբյան

ա) Լուսաբացին

բ) Մաքառման ժամին

- դ) Համերգ
- դ) Մետաքսագործարանում
- յե) Ստեփան Շահումյան
- զ) Աշխատանքի յերգ

2. ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՅԱՆ

- ա) Աբդուլը

3. ԱՐԱՂԻ

- ա) Խորհրդային առավոտ
- բ) Լույսերը

4. ՆԱՅԻՐԻ ԶԱՐՅԱՆ

- ա) Բուքը, մարդը մեքենա (հատված «Ռուշանի քարափից»)
- բ) Տրակտորը

5. ԳԵՂԱՄ ՍԱՐՅԱՆ

- ա) Ալվարո
- բ) Խնդություն

6. ՍՈՒՐԵՆ ՎԱՏՈՒՆԻ

- ա) Յերգ պարտիզանի, նրա կնոջ և ձիու մասին

7. ՀՈՎՆ. ՇԻՐԱՎ

- ա) Յեղեվները

8. ՀՈՎԻՏԱՆԵՆ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

- ա) Դիքորը
- բ) Իմ ընկեր Նեսոն
- գ) Նեսոյի քարաբաղնիսը
- դ) Արծիվն ու կաղնին
- յե) Գութանի յերգը

10. ՎՔՐԱՆԵՆ ՓԱՎԱԳՅԱՆ

- ա) Արտը
- բ) Հողի աշխատավորը

11. ՆԱՐ-ԴՈՍ

- ա) Սաքուլն ուխտ գնաց (կրճատ)

12. ԱՎԵՏԻԲ ԻՍԱՀԱՆՅԱՆ

- ա) Կանաչ գարունին
- բ) Մանկություն
- գ) Անմահ արեւի վառ գգվանքի տակ

13. ԱՔԱՔԵԿ ԽՆԿՅԱՆ

- ա) Բարեսիրտ աղվեսը
- բ) Փայտահատն ու մահը

14. ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ՊՈՒՇԿԻՆ

- ա) Կալանավոր
- բ) Չաադայելին
- գ) Աքսորյալ դեկաբրիստներին
- դ) Թռչնիկը
- յե) Տերտերն ու իր Բալդի ծառան

15. ՄԱԲՍԻՄ ԳՈՐԿԻ

- ա) Հունվարի 9-ը
- բ) Կազանում («Իմ համալսարանները»-ից)

16. ԴԻՄԻՏՐԻ ՖՈՒՐՄԱՆՈՎ

- ա) Հատվածներ «Չապայել»-ից

17. ՍԵՐԱՖԻՄՈՎԻՅ

- ա) Կոժուխի հաղթությունները («Յերկաթե հեղեղ»-ից)

18. Կ. ԼՈՐՔԻԱՎԱՆԻՃԵ

- ա) Մեքին (հատվածներ «Կորչի չեզկատացորենի հանրապետությունը» վեպից)

19. ՎԻԿՏՈՐ ՀՅՈՒՂՈ

- ա) Բարիկադների վրա
- բ) Բարիկադներում

20. Ն. ԶՈՒՄ

- ա) Գործադուլ (հատված «Ժերմինալից»)

21. ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒՅՐՈՆ

- ա) Զարթիր—Լենին, հոգուդ մեռնեմ
- բ) Ստալին
- գ) Պողպատե մարդը (Ստալին)
- դ) Կոտ ու կես
- յե) Լուսնակն անուշ
- զ) Արտուրիկ
- ե) Ծույլ հնձողը
- ը) Այծի թաղումը (ռուս. ժող. հեքյաթ)
- թ) Սուրբը (ղաղախ. ժող. հեքյաթ)
- ժ) Սվյատոգորը
- ժա) Ծաղկի հեքյաթը—մշակ. Հովհ. Թումանյանի
- ժբ) Քաջ Նազար—մշակ. Հովհ. Թումանյանի

Գ-ԴՂ ՂԱՍԱՐԱՆ

1. Գ-րդ ղասարանից սկսած հեղինակները ղասավորված են պատմական հաջորդականությամբ, այս հանգամանքը ղալիս և ասելու, վոր Գ-րդ ղասարանից սկսած՝ ուսուցիչները պետք և

7. Գրավոր աշխատանքների համար իբրև թեմա պետք է վերցնել, բացի առանձին ստեղծագործությունների բովանդակություն շարադրանքից նաև այդ ստեղծագործությունների գեղարվար հերոսների բնութագրումներ:

7) Գետակ

յե) Պոետին

9. Հովհաննես Թումանյան

ա) Սասունցի Դավիթ

բ) Հառաչանք

գ) Լոռեցի Սաքոն (կրճատ)

դ) Նվեր Վրաստանի բանաստեղծներին

10. Հակոբ Պարոնյան

ա) Քաղաքավարության ֆեստներ (մի քանի գլուխ)

11. Դեբենիկ Դեմետրիան

ա) Ռաշիդը (կրճատ)

12. Նայիրի Զարյան

ա) Սաքո Միկինյան

բ) Զաթնանց Սանթրոսը և նրա հոգեն (հատված «Ռու-
շանի քարափից»)

գ) Նոր գյուղը » »

դ) Գյուղի տունը » »

13. Սեփիան Զարյան

ա) Ահավոր գիշեր և անծանոթ տեղեր (հատված «Մի կյան-
քի պատմությունից»)

14. Գեղամ Սարյան

ա) Պատգամավորը

բ) Կգա նա

գ) Ֆրանսիսկա Սոլան

15. Ալ. Պուսկին

ա) Զմեռվա իրիկուն

բ) Կովկաս

գ) Հուշարձան

դ) Բուքը (հատված «Կապիտանի աղջիկը» վեպից)

16. Տառա Շելլենկո

ա) Կտակ

բ) Որոր

գ) Ինչու յեմ յես տխուր

17. Նիկոլայ Ոստրովսկի

ա) Պավել Կորչագինի քաջագործությունները (հատված
«Ինչպես ե կոփվում պողպատը» վեպից)

բ) Շչակը (հատված «Փոթորկած իններ» վեպից)

18. Եգնատի Նիմուսիլի

ա) Ապաստամբություն Գուրիայում

բ) Պալիաստոմի լիճը

19. Միլ. Զավախիեվի

ա) Արդար դատաստան

բ) Արսեն Մարաբդեցու փախուստը բանտից (հատվածներ
«Արսեն Մարաբդեցի» վեպից)

20. Հայմեխ Հայնե

ա) Շլեզվիգի ջուլհակները

բ) Ֆիրդուսի

21. Համրի Բաբյուս

ա) Յերկաթե ձեռքը (հատված «Ստալին» գրքից)

բ) Կրակը (հատված համանուն վեպից)

7-րդ գլուխ

1. 7-րդ դասարանում պետք է ավելի խորացնել նախորդ
դասարանների ծրագրի կետերում առաջադրվող գիտելիքները:

2. 7-րդ դասարանում, բացի հեղինակների՝ առանձին գոր-
ծերը վերլուծելուց և գնահատելուց, վորոշ դեպքերում պետք է
նաև նրանց ամբողջական ստեղծագործության մասին գաղափար
տալ: Այլ կարելի չէ անել այն հեղինակների նկատմամբ, վո-
րոնց ստեղծագործությունները սկսած 5-րդ դասարանից—ամ-
բողջ յերեք տարի անընդհատ տեղ են գտել ծրագրի մեջ. այս-
պես որինակ՝ Թումանյանի, Հակոբ Հակոբյանի, Զարյանի և այլ
հեղինակների:

3. Գրական ուղղություններից՝ 7-րդ դասարանում պետք
է բացատրել հեղափոխական ուսմանտիզմի և սոցիալիստական
ռեալիզմի ելույթները հեղափոխական ուսմանտիզմի բացատրու-
թյան համար, իբրև փաստեր կարելի չէ վերցնել Մաքսիմ Գոր-
կու՝ ծրագրում մտած ստեղծագործություններից մի քանիսը
(Բազեյի յերգը, Դանկոյի սիրտը), Վլադենու «Ռամ-Ռոյ» պոեմը և
այլն: Սոցիալիստական ռեալիզմի բացատրության համար իբրև
փաստեր կարելի չէ վերցնել Մաքսիմ Գորկու, Շոլոխովի, Զար-
յանի և այլ գրողների ստեղծագործությունները:

4. 7-րդ դասարանում ել ավելի հարստացնելով աշակերտ-
ների գիտելիքները գրական ժանրերի մասին (որինակ՝ ասենք
Ռուսթավելու «Վազրենավոր»-ից, ծրագրում յեղած հատված-
ներն ել ավելի լավ պատկերացում կտան աշակերտին եպիկա-
կան ժանրի վորոշ տեսակի մասին և այլն), պետք է կանգ առնել
դրամատիկական ժանրի վրա՝ իբրև փաստ ոգտագործելով Սուն-
դուկյանի «Պեսլոն»:

5. 7-րդ դասարանում պետք է գաղափար տրվի յերգիծաբանության մասին — յերգիծանքի տեսակների մասին (հումոր, սարկազմ)։ այս բանի համար իբրև փաստեր կարելի յե ոգտագործել Սունդուկյանի, Պարոնյանի, Սալտիկով-Շչեգրինի և ուրիշների՝ ծրագրում չեղած ստեղծագործությունները։

6. 7-րդ դասարանում պետք է հանձնարարվեն այնպիսի գրավոր աշխատանքներ, վորոնք ավելի ուժեղ արտահայտեն իրենց մեջ աշակերտի ակտիվ վերաբերմունքը դեպի գեղարվեստական չեղիւ։ այդ գրավորներում աշակերտները պետք է կարողանան բացահայտել տվյալ գրվածքի իդեան և տան նրա գեղարվեստական արժեքի գնահատականը։

ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Գաբրիել Սունդուկյան

ա) Պեպո (կրճատ)

2. Շիրվանզադե

ա) Արտիստը (կրճատ)

բ) Հրդեհ նավթահանքում (հատված «Բառս» վեպից)

3. Հովհ. Թումանյան

ա) Փարվանա

բ) Անուշ (կրճատ)

4. Նաբ-Ռոս

ա) Նեղ որերից մեկը

բ) Հոգուն վրա հասավ

5. Ավեսիփ Իսահակյան

ա) Ալագյազ աստղերի մեջ

բ) Արագածին

գ) Մանթաշին

դ) Կանաչ գարունին

յե) Զառ Մանթաշի ծաղկոտ լանջին

զ) Հեյ, Արագածին...

ե) Լճակի փերին

ը) Նորից յեկան գարնան անուշ որերը

թ) Անհուն վրեժի և ատելության

6. Վահան Տերյան

ա) Արեվածագ

բ) Վերադարձ

գ) Ստեփան Շահումյան

դ) Հրաժեշտի գագեի

ե) Շշուկ ու շրշուկ

7. Շուշանիկ Կուրդինյան

ա) Բանվորները

բ) Հանգստի ջահերը

գ) Գութանի յերգը

8. Պետրոս Դուրյան

ա) Լճակ

բ) Իմ մահը

9. Հակոբ Պարոնյան

ա) Արիստոտել աղան և խմբագիրը (հատված «Մեծապատիվ մուրացկաններ» վեպից)

բ) Արիստոտել աղան և բանաստեղծը » »

10. Հակոբ Հակոբյան

ա) Նոր առավոտ

բ) Վոլխովստրոյ

11. Արագի

ա) Բաբելոնի աշտարակը

բ) Դավադրություն

12. Ազատ Վեսունի

ա) Լենին

բ) Ագրքեջան

գ) Ռամ-Ռոյ (կրճատ)

դ) Լուսադեմին (հատված)

13. Նայիրի Զարյան

ա) Մտալին

բ) Յերկու հանճարեղ գլուխ

գ) Առաջին մարտը (հատված վեպից)

14. Միլայել Մանվելյան

ա) Աղա Խոսրովը (կրճատ)

բ) Զարթոնք (հատված)

15. Սիրա

ա) Զրանցքը կիսոսի

16. Մ. Յու. Լեւոնյան

ա) Մծիրի (կրճատ)

բ) Պուշկինի մահը

17. Սալսիկով-Շչեգրին

ա) Հեքիաթ փուխուսի պետի մասին, թե ինչպես նա ինքը զարմանքի մեջ ընկավ իր գործողություններից

18. Լ. Ն. Տոլստոյ

- ա) Հաջի Մուրադ (հատվածներ համանուն վեպից)
- բ) Պոլիկուշկա

19. Մաքսիմ Գորկի

- ա) Մայրը (հատված համանուն վեպից)
- բ) Բազեյի յերգը
- գ) Մըրկահավի յերգը
- դ) Դանկոյի սիրտը

20. Վլադիմիր Մայակովսկի

- ա) Պոմպադուր
- բ) 1917 թ. ապրիլ

21. Ա. Ֆադեյեվ

- ա) Ճահճուտը (հատված «Ջախջախում»-ից)

22. Մ. Շոլոխով

- ա) Նազուլնով («Հերկած խոպան»-ից)
- բ) Վարը («Հերկած խոպան»-ից)

23. Շոքա Ռուսթավելի

- ա) Ավթանդիլի նամակն իր ստորագրյալներին («Վազրենալոր»-ից)
- բ) Ավթանդիլը գնում է վորոնեյու Տարիելին («Վազրենալոր»-ից)

24. Իլիա Ճավնալաձե

- ա) Պոետ
- բ) 1871 թ. 23 մայիս
- գ) Գարուն
- դ) Ելեգիա
- յե) Ով գեղեցիկ իմ աշխարհ
- զ) Մաճկալ

25. Սաբիր

- ա) Բեյնեմիլե
- բ) Հողի մշակը
- գ) Հարուստը Բագվի ֆահլաներին

26. Ռոմեն Ռոլան

- ա) Ժան Բրիստոֆի մանկությունը (հատված «Ժան Բրիստոֆ» վեպից)

Նմուշներ իսպանական հեղափոխական գրականությանից

- ա) Գիշերը Մադրիդի վրա—Մաթիլդ դը Լաթոր
- բ) Բալլադ 12 փայտահատների մասին—Ռաֆայել Ալբերտի
- գ) Մենք հզոր մի հոկտեմբեր—Պլա-ի—Բելտրան

Ժողովրդական ստեղծագործություն

- ա) Լենին հսկա

Հանձնված է արտադրության 23/VIII 1937 թ.

Ստորագրված է տպագրության 31/VIII 37 թ.

Գլավիտի լիազոր Պ-4200 պատվեր 1077

Հրատ. 4252, տիրաժ 3000

Պետհրատի տպարան, Յերեվան, Լենինի փող., № 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0379139

ԳԻՆԸ 40 Կ.

61.604

Программа
По арм. литературе
для 5, 6, 7 классов неполной
средн. и средней школы
Гиз Арм. ССР, Ереван, 1937 г.